

УДК 631.336

О.В. Шелковникова, доц., канд. екон. наук

Кіровоградського національного технічного університету

Податкові різниці у розрізі витрат як основа формування прибутку до оподаткування

У статті досліджено та проаналізовано новий порядок визначення витрат з метою формування податкової звітності на підставі даних обліку та фінансової звітності. Узагальнено тимчасові та постійні різниці між даними податкової та фінансової звітності у розрізі витрат, що є основою для формування декларації про прибуток підприємств.

тимчасові різниці, постійні різниці, витрати підприємства, фінансова звітність, податкова звітність, декларація про прибуток підприємства

Постановка проблеми. У загальному вигляді проблема удосконалення податкового контролю полягає у розробці досконалого законодавства у сфері оподаткування, оскільки від цього найбільшою мірою залежить стан державного бюджету та розвиток підприємництва. Важливим кроком на цьому шляху є затвердження Податкового кодексу. Він має суттєве значення для впорядкування взаємовідношень між платниками податків і контролюючими органами, побудови між ними чесного діалогу на основі партнерства, довіри, соціальної відповідальності. Це забезпечить податкові правила, що мають бути чіткими, зрозумілими та несуперечливими.

Однією із важливих складових загальної проблеми є питання оподаткування податком на прибуток, оскільки він є одним з найбільш складних у методичному відношенні як для бухгалтерських служб платників податків, так і для податківців. З другої половини 1997р. в практику діяльності українських підприємств запроваджується поняття податкового обліку. Суб'єкти господарювання зобов'язанні вести одночасно два окремих обліки: бухгалтерський згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та податковий, правила та процедури якого визначені чинним податковим законодавством [7]. Такий стан речей призводить на практиці до плутанини, помилок і порушень. Тому затвердження Податкового кодексу та методичних рекомендацій по застосуванню його норм має бути спрямовано на спрощення процедури формування податкової звітності виходячи із існуючих даних обліку, фінансової звітності та податкових різниць.

Стан вивчення проблеми. На сьогоднішній час надзвичайно актуальним є питання розгляду Податкового кодексу України [8]. Деякі норми Податкового кодексу викликають багато дискусійних питань як у цілому, так і стосовно податку на прибуток [2, 6]. По-перше, багато опонентів вважають, що стосовно оподаткування податком на прибуток, кодекс має містити мінімум розбіжностей між даними фінансового та податкового обліку. Проте, на їх думку, значна кількість податкових різниць не спрощують, а навпаки ускладнюють процес формування податкової звітності підприємств. По-друге, де хто вважає, що кодекс є суттєво недосконалим, про що свідчать неузгодженість норм деяких статей, які мають бути доопрацьовані.

Крім того, важливою складовою дієвості Податкового кодексу є наявність

достатньо обґрунтованих Методичних рекомендацій із застосування норм кодексу, які мають ґрунтуватися на існуючих підходах до гармонізації бухгалтерської і податкової методики обліку оподаткованого прибутку [1-5] – виділенні податкових різниць. Основою такої гармонізації є досконале вивчення й аналіз норм податкового законодавства, а також формування на цій підставі існуючих різниць, що будуть слугувати підґрунтям розробки Положення про бухгалтерський облік податкових різниць. Проте, аналіз науково-економічних джерел вказує на відсутність таких розробок стосовно Податкового кодексу. Отже, питання уніфікації показників з метою формування податкової звітності на підставі фінансової, залишається неопрацьованим.

Мета дослідження. Основними завданнями даної статті є дослідження норм Податкового кодексу в частині податку на прибуток; аналіз нового порядку визначення витрат з метою формування податкової звітності на підставі даних обліку та фінансової звітності; виділення тимчасових і постійних різниць між даними податкової та фінансової звітності у розрізі витрат, що є основою для формування декларації про прибуток підприємств.

Викладення основного матеріалу. Податковою різницею визнається різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за ПБО та доходами і витратами, визначеними у податковому законодавстві. Тимчасова податкова різниця виникає у звітному періоді та анулюється у наступних звітних періодах. Постійною податковою різницею визнається податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та не анулюється у наступних звітних періодах. Перелік тимчасових податкових різниць за витратами (підстави виникнення, рекомендовані реєстри їх обліку) було сформовано на підставі дослідження й аналізу норм Податкового кодексу й узагальнення наведено у табл.1.

Таблиця 1 - Тимчасові податкові різниці, що виникають за витратами підприємства

№ з/п	Показники	Стаття ПКУ	Джерело інформації
22.	Погашення фінансової допомоги (її частини), що рахувалася на початок звітного періоду, особі, яка її надала	135.5.5	Аналітичні дані за субрахунками 682 «Внутрішні розрахунки», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
23.	Різниці в амортизаційних відрахуваннях, що виникли внаслідок застосування різних строків корисного використання для основних засобів	144.1 145.1.1 146.15	Розрахунок
24.	Встановлення мінімальних строків корисного використання для певних видів нематеріальних активів (групи 4 і 5)	145.1.5	Розрахунок
25.	витрати на поліпшення (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо) основних виробничих засобів в сумі, що не перевищує 10 % їх вартості	146.11	Аналітичні дані за рахунком 15 «Капітальні інвестиції»

Показник „Погашення фінансової допомоги (її частини), що рахувалася на початок звітного періоду, особі, яка її надала” вказує на тимчасову податкову різницю, яка збільшує витрати відповідно до підпункту 135.5.5 пункту 135.5 статті 135 Кодексу

на суму поворотної фінансової допомоги (її частини) за наслідками звітнього податкового періоду, в якому відбулося таке повернення. При цьому доходи такого платника податку не збільшуються на суму умовно нарахованих процентів, а податкові зобов'язання особи, що надала поворотну фінансову допомогу, не змінюються як при її видачі, так і при її зворотному отриманні. Як виняток з правила, визначеного цим підпунктом, операції з отримання/надання фінансової допомоги між платником податку та його відокремленими підрозділами, що не мають статусу юридичної особи, розташованими на території України, не призводять до зміни їх витрат або доходів. Підприємство збільшує витрати на суми погашення допомоги, що відображаються у обліку за дебетом субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» у кореспонденції з кредитом субрахунку 311 «Рахунки в банках».

Показник „Різниця в амортизаційних відрахуваннях” вказує на різниці внаслідок: - застосування різних строків корисного використання позитивна або негативна тимчасова різниця між сумами амортизації, розрахованими за ПБО 7 та за нормами Кодексу (підпункт 145.1.1 пункту 145.1 статті 145) на підставі аналітичного розрахунку тимчасових різниць по амортизації основних засобів з урахуванням обмежень щодо мінімально допустимих строків корисного використання в розрізі класифікації груп;

- різної початкової вартості основних фондів для цілей оподаткування і за даними бухгалтерського обліку тимчасова позитивна різниця, що формується внаслідок ремонтних витрат (понад 10% балансової вартості) згідно норм кодексу (пункт 146.11 статті 146) шляхом аналітичного розрахунку різниць по амортизації основних засобів. Різниця визначаються на підставі даних інвентарних карток обліку, а саме вартості, що амортизується згідно норм Кодексу та норм бухгалтерського обліку.

Показник „Встановлення мінімальних строків корисного використання для певних видів нематеріальних активів (групи 4 і 5)” вказує на тимчасову різницю зі знаком «плюс» або «мінус», що визначена між сумою амортизації за ПБО 8 та сумою амортизації нематеріальних активів групи 4 і 5 за вимогами пункту 145.1.5 статті 145 Кодексу, що визначається на підставі аналітичного розрахунку різниць по амортизації основних засобів з урахуванням обмежень щодо мінімально допустимих строків корисного використання та даних інвентарних карток.

Показник „Витрати на поліпшення (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо) основних виробничих засобів в сумі, що не перевищує 10 % їх вартості” вказує на суму тимчасової податкової різниці, що збільшує витрати. Джерелом інформації є аналітичні дані обліку капітальних витрат (рахунок 15 «Капітальні інвестиції»).

Перелік постійних податкових різниць за витратами (підстави виникнення, рекомендовані регістри їх обліку) було сформовано на підставі дослідження й аналізу норм Податкового кодексу й узагальнення наведено у табл.2.

Показник „Фактична вартість остаточно забракованої продукції, нестача незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах” вказує на постійні податкові різниці, які зменшують витрати звітнього періоду на суми, що відображаються за дебетом 947 «Нестачі та втрати від псування цінностей» і кредитом рахунків обліку запасів. Вказані суми формуються відповідно до вимог Кодексу, а саме: не включається до складу витрат платника податку фактична вартість остаточно забракованої продукції (пункт 138.7 статті 138 Кодексу); сума фактичних втрат товарів, крім втрат у межах норм природного убутку чи технічних (виробничих) втрат та втрат із розбалансування природного газу в газорозподільних мережах, що не перевищують розмір, визначений Кабінетом Міністрів України або уповноваженим

ним центральним органом виконавчої влади, або іншим органом, визначеним законодавством України (пункт 140.3 статті 140 Кодексу).

Таблиця 2 - Постійні податкові різниці, що виникають за витратами підприємства

№ з/п	Показники	Стаття ПКУ	Джерело інформації
✓	Фактична вартість остаточно забракованої продукції	138.7	Аналітичні дані за субрахунком 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»
✓	Сума фактичних втрат товарів, що перевищує межі норм природного убутку чи технічних (виробничих) втрат	140.3	-//-
✓	Суми коштів або вартість товарів, виконаних робіт, наданих послуг, добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій, у розмірі, що перевищує більше чотирьох відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного року	138.10.6 п.а)	Аналітичні дані за субрахунком 949 «Інші витрати операційної діяльності» та розрахунок
✓	Суми коштів, перераховані підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менш як 75 відсотків таких осіб, цим об'єднанням для ведення благодійної діяльності більше 10 відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного року	138.10.6 п.в)	-//-
✓	Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані для цільового використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям, музеям-заповідникам у розмірі, що перевищує 10 відсотків оподатковуваного прибутку за попередній звітний рік	138.10.6 п. д)	-//-
✓	Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані на користь резидентів для цільового використання з метою виробництва національних фільмів (у тому числі анімаційних) та аудіовізуальних творів більше 10 відсотків оподатковуваного прибутку за попередній податковий рік	138.10.6 п.е)	-//-
✓	Витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на: організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків	139.1.1	-//-
✓	Витрати на утримання органів управління об'єднань платників податку, включаючи утримання материнських компаній, які є окремими юридичними особами	139.1.7	-//-

Продовження таблиці 1

✓	Суми штрафів та неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду, які підлягають сплаті платником податку	139.1.11	Аналітичні дані за субрахунком 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»
✓	Витрати понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок (крім сфери інформатизації)	139.1.12	Аналітичні дані за субрахунком 949 «Інші витрати операційної діяльності»
✓	Витрати, понесені (нараховані) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу, маркетингу, реклами, інжинірингу, крім витрат здійснених (нарахованих) на користь постійних представництв нерезидентів	139.1.13	-//-
✓	Витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, більші ніж сума, яка відповідає рівню гарантійних замін, прийнятих/оприлюднених платником податку	140.1.4	Аналітичні дані за субрахунком 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»
✓	Витрати на страхування життя, здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством, або будь-яких витрат із страхування сторонніх фізичних чи юридичних осіб	140.1.6	Аналітичні дані за субрахунком 949 «Інші витрати операційної діяльності»
✓	Не включаються до складу витрат на харчування при відрядженні вартість алкогольних напоїв і тютюнових виробів, суми "чайових"	140.1.7	-//-
✓	Витрати платника податку на утримання та експлуатацію таких об'єктів, що перебувають на балансі та утримаються за рахунок платника податку після 01.07.1997 р., але не використовуються з метою отримання доходу	140.1.8	-//-
✓	Витрати на виплату або нарахування процентів за кредитами та іншими борговими зобов'язаннями на користь нерезидентів та пов'язаних з ними осіб обмежено кодексом	141.2	Розрахунок
✓	Сума добровільних внесків на страхування (недержавне пенсійне забезпечення) найманої ним фізичної особи, загальний обсяг якої перевищує 25 відсотків заробітної плати, нарахованої такій найманій особі протягом податкового року, на який припадають такі податкові періоди	142.2	Розрахунок
✓	Амортизація невиробничих фондів	144.3	Розрахунок
✓	Витрати на ремонт понад встановлений кодексом розмір	146.11	Розрахунок
✓	При продажу або іншому відчуженні невиробничих основних засобів витрати визнаються у сумі їх первісної вартості (в бухгалтерському обліку витрати визнаються у сумі первісної (переоціненої) вартості об'єкта за вирахуванням накопиченої амортизації цього об'єкта)	146.13 абзац 2	Аналітичні дані за субрахунком 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»

Продовження таблиці 1

✓	Збільшення витрат на коефіцієнт індексації вартості землі при її продажу (в межах різниці між вартістю продажу землі та її первісною вартістю)	147.1	Аналітичні дані за субрахунком 101 «Земельні ділянки»
✓	Збиток від продажу землі (з урахуванням зменшення витрат на суму перевищення дооцінок над уцінками (за даними бухгалтерського обліку) проданої землі)	147.1 147.2	Аналітичні дані за субрахунком 101 «Земельні ділянки»
✓	Збиток за підсумками минулого податкового року	150.1	Декларація минулого податкового року
✓	Збиток фактора за кожною збитковою операцією факторингу	153.5	Аналітичні дані за рахунком 94 «Інші витрати операційної діяльності»
✓	Збиток від договорів управління	153.13.3	-//-
✓	Сумнівна кредиторська заборгованість	159.1.2	Аналітичні дані за рахунками 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями»

Показник „Інші витрати звичайної діяльності понад встановлений Кодексом розмір” вказує на суму постійних податкових різниць зі знаком «мінус», які зменшують витрати відповідно до таких підпунктів підпункту 138.10.6 пункту 138.11 статті 138 Податкового кодексу. Постійні різниці визначаються за даними аналітичного обліку, відображеними за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» та кредитом субрахунку 311 «Рахунки в банках» в сумі зазначених вище витрат.

Показник „Витрати, не пов'язані з провадженням господарської діяльності, а саме витрати на: організацію та проведення прийомів, презентацій, свят, розваг та відпочинку, придбання та розповсюдження подарунків” вказує на постійну різницю із знаком «мінус» відповідно до підпункту 8.1.1 пункту 8.1 статті 8 розділу III Кодексу, яка не стосується платників податку, основною діяльністю яких є організація прийомів, презентацій і свят за замовленням та за рахунок інших осіб; придбання лотерейних білетів, інших документів, що засвідчують право участі у лотереї. Джерелом вказаних постійних різниць є аналітичні дані в частині зазначених вище витрат за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунків обліку грошових коштів, розрахунків тощо.

Показник „Витрати на утримання органів управління об'єднань платників податку, включаючи утримання материнських компаній, які є окремими юридичними особами” вказує на суму постійних податкових різниць із знаком «мінус» відповідно до підпункту 139.1.7 пункту 139.1 статті 139 Кодексу. Сума постійних податкових різниць розраховується за аналітичними даними в сумі зазначених вище витрат за дебетом 949 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунку обліку розрахунків та/або грошових коштів.

Показник „Суми штрафів та неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду, які підлягають сплаті платником податку” вказує на постійну різницю, яка відповідно до підпункту 139.1.11 пункту 139.1 статті 139 Кодексу зменшує витрати. Сума постійної податкової різниці

розраховується за даними аналітичного обліку в сумі зазначених вище витрат за дебетом субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» і кредитом рахунків обліку розрахунків.

Показник „Витрати, понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати, у сумі витрат, понесених у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи-підприємця, що сплачує єдиний податок (крім витрат, понесених у зв'язку із придбанням робіт, послуг у фізичної особи – платника єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації) (підпункт 139.1.12 пункту 139.1 статті 139 Кодексу). Зазначена сума визначається за аналітичними даними, наведеними у регістрах обліку витрат (рахунки 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»). Амортизація основних засобів і нематеріальних активів, придбаних у зазначених осіб, вираховується як постійна податкова різниця у порядку, передбаченому для відповідного вирахування амортизації невиробничих основних засобів при визначенні об'єкта оподаткування.

Показник „Витрати, понесені (нараховані) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу, маркетингу, реклами, інжинірингу, крім витрат здійснених (нарахованих) на користь постійних представництв нерезидентів” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати, у сумі витрат, понесених (нарахованих) у зв'язку з придбанням у нерезидента послуг (робіт) з консалтингу, маркетингу, реклами, інжинірингу, крім витрат здійснених (нарахованих) на користь постійних представництв нерезидентів, які підлягають оподаткуванню згідно з пунктом 160.8 (підпункт 139.1.12 пункту 139.1 статті 139 Кодексу). Зазначена сума визначається за аналітичними даними, наведеними у регістрах обліку витрат (рахунки 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»).

Показник „Витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни товарів, більші ніж сума, яка відповідає рівню гарантійних заміни, прийнятих/оприлюднених платником податку” вказує на суму постійних податкових різниць, які зменшують витрати відповідно до підпункту 140.1.4 пункту 140.1 статті 140 Кодексу на суму будь-яких витрат на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійні заміни проданих товарів, вартість яких не компенсується за рахунок покупців таких товарів, в сумі більшій ніж сума, яка відповідає рівню гарантійних заміни, прийнятих/оприлюднених підприємством. Постійна різниця розраховується за аналітичними даними в частині зазначених вище витрат за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунків обліку розрахунків, запасів, із заробітної плати, амортизації.

Показник „Страхування життя, здоров'я або інших ризиків, пов'язаних з діяльністю фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку, обов'язковість якого не передбачена законодавством, або будь-яких витрат із страхування сторонніх фізичних чи юридичних осіб” вказує на суму постійних податкових різниць, які зменшують витрати. Сума розраховується за аналітичними даними за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Показник „Витрати на харчування при відрядженні, вартість алкогольних напоїв і тютюнових виробів, суми «чайових», за винятком випадків, коли суми таких «чайових» включаються до рахунку згідно із законами країни перебування, плата за видовищні заходи” вказує на суму постійних податкових різниць, яка зменшує витрати

у сумі відповідно до аналітичних даних в частині зазначених витрат за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Показник „Витрати платника податку на утримання та експлуатацію об’єктів, що перебувають на балансі та утримуються за рахунок платника податку після 01.07.1997 р., але не використовуються з метою отримання доходу” вказує на суму постійних податкових різниць, яка зменшує витрати. Різниця визначається за аналітичними даними в частині зазначених витрат за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Показник „Витрати на виплату або нарахування процентів за кредитами та іншими борговими зобов’язаннями на користь нерезидентів та пов’язаних з ними осіб” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати відповідно до пункту 141.2 статті 141 Кодексу. Для підприємства, 50 та більше відсотків статутного фонду (акцій, інших корпоративних прав) якого перебуває у власності або управлінні нерезидента (нерезидентів), віднесення до складу витрат нарахування процентів за кредитами та іншими борговими зобов’язаннями на користь таких нерезидентів та пов’язаних з ними осіб дозволяється у сумі, що не перевищує суму доходів такого платника податку, отриману протягом звітного періоду у вигляді процентів від розміщення власних активів, збільшену на суму, що дорівнює 50 відсоткам оподаткованого прибутку звітного періоду, без урахування суми таких отриманих процентів. Для визначення суми податкової постійної різниці здійснюється розрахунок суми нарахування процентів за кредитами та іншими борговими зобов’язаннями в частині таких витрат (аналітичні дані за субрахунком 951 «Відсотки за кредит») та суми доходів, отриманих протягом звітного періоду у вигляді процентів від розміщення власних активів (аналітичні дані за рахунком 73 «Інші фінансові доходи») збільшену на суму, що дорівнює 50 відсоткам оподаткованого прибутку звітного періоду, без урахування суми таких отриманих процентів. Такий розрахунок здійснюється наростаючим підсумком за кожний звітний період протягом звітного року.

Показник „Сума добровільних внесків на страхування (недержавне пенсійне забезпечення) найманої фізичної особи, що перевищує 15 відсотків заробітної плати, нарахованої найманій особі протягом податкового року, на який припадають такі податкові періоди” вказує на постійні різниці, що зменшують витрати. Різниця визначається за розрахунком суми добровільних внесків на страхування, що перевищує 15% заробітної плати працівника за податковий рік, що відображається за кредитом субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» за певною особою.

Показник „Амортизація неvirобничих основних засобів” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати відповідно до пункту 144.3 статті 144 Кодексу в розмірі амортизації основних неvirобничих засобів. Різниця формується за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

Показник „Витрати на ремонт основних засобів понад встановлений Кодексом розмір” вказує на суму тимчасових податкових різниць, що зменшує витрати відповідно до пункту 146.11 статті 146 Кодексу у сумі перевищення витрат на ремонт, що здійснюються для підтримання об’єкта в робочому стані та отримання первісно визначеної суми майбутньої економічної вигоди від його використання (кореспонденція за дебетом рахунків 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунків 20 «Виробничі запаси», 26 «Готова продукція», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 65 «Розрахунки за страхування», 66

«Розрахунки за виплатами працівникам», 68 «Розрахунки за іншими операціями») десяти відсотків вартості основних засобів, яка амортизується на початок звітного року.

Показник „Перевищення первісної вартості над залишковою вартістю при продажу або іншому відчуженні невикористаних основних засобів” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати для визначення об’єкта оподаткування. Джерелом інформації є аналітичні дані обліку невикористаних основних засобів.

Показник „Збільшення витрат на коефіцієнт індексації вартості землі при її продажу (в межах різниці між вартістю продажу землі та її первісною вартістю)” вказує на суму постійних податкових різниць, що збільшує витрати для визначення об’єкта оподаткування. Джерелом інформації є аналітичні дані обліку землі.

Показник „Збиток за підсумками минулого податкового року” вказує на постійну різницю, що виникли внаслідок збиткового результату розрахунку об’єкта оподаткування платника податку з числа резидентів за підсумками податкового року. Сума такого збитку підлягає включенню до витрат першого календарного кварталу наступного податкового року. Розрахунок об’єкта оподаткування за наслідками півріччя, трьох кварталів та року здійснюється з урахуванням зазначеного збитку попереднього року у складі витрат таких податкових періодів наростаючим підсумком до повного погашення такого від’ємного значення. Різниця визначається за даними Декларації минулого податкового року.

Показник „Витрати на придбання товарів (робіт, послуг) у певних осіб за цінами, які вищі за звичайні ціни, що діяли на дату такого придбання відображає суму постійних податкових різниць зі знаком «мінус», що виникають відповідно до підпунктів 153.2.2 та 153.2.3 пункту 153.2 статті 153 Кодексу і визнаються відповідно до пункту 138.2 статті 138 Кодексу за датою нарахування доходу, для отримання якого здійснені такі витрати. Витрати, понесені підприємством у зв’язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у пов’язаної особи, визначаються, виходячи з договірних цін, але не вищих за звичайні ціни, що діяли на дату такого придбання; вищевказане поширюється також на операції з особами, які не є платниками податку; сплачують податок за іншими, ніж платник податку, ставками. Сума постійних податкових різниць визначається за розрахунком перевищення договірних цін над звичайною ціною відповідних товарів (робіт, послуг) за вказаними категоріями контрагентів.

Показник „Збиток від договорів управління” вказує на суму постійних податкових різниць, що зменшує витрати для визначення об’єкта оподаткування, інформація про яку формується у реєстрі бухгалтерського обліку витрат (субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності»).

Показник „Сумнівна кредиторська заборгованість” вказує на суму тимчасових податкових різниць, що зменшує витрати відповідно до підпункту 159.1.2 пункту 159.1 статті 159 Кодексу в розмірі вартості оприбуткованих товарів (робіт, послуг), визнану судом чи за виконавчим написом нотаріуса, у податковому періоді, на який припадає день набрання законної сили рішення суду про визнання стягнення такої заборгованості (її частини) або вчинення нотаріусом виконавчого напису. Різниця визначається за аналітичними даними в частині зазначених вище витрат у реєстрах бухгалтерського обліку розрахунків (рахунки 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями» тощо).

На наш погляд, перелік податкових різниць не є вичерпним і може доповнюватися (змінюватися) підприємством відповідно до його особливостей з метою дотримання всіх норм бухгалтерського обліку та податкового законодавства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті досліджено норми Податкового кодексу в частині податку на прибуток та на цій основі проаналізовано новий порядок визначення витрат з метою формування податкової звітності на підставі даних обліку та фінансової звітності. У результаті аналізу виділено тимчасові та постійні різниці між даними податкової та фінансової звітності у розрізі витрат, що є основою для формування декларації про прибуток підприємств.

Докорінні зміни податкового законодавства, дають можливість одержання належних до сплати сум податку на прибуток безпосередньо з бухгалтерського обліку. Відмова від викривленої процедури обчислення об'єктів оподаткування податком на прибуток, зокрема, повернення до застосування принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, дозволяють уніфікувати облік. Податкове законодавство відкориговане таким чином, що визначення об'єкта оподаткування здійснюється автоматично, після проведення незначних коригувань даних бухгалтерського обліку на податкові різниці.

Перспективи даного дослідження зводяться до розробки детального Положення про бухгалтерський облік податкових різниць на підставі проаналізованих та виділених показників, що стане методичними рекомендаціями практикуючим бухгалтерам та податківцям при визначенні податку на прибуток.

Список літератури

1. Дем'яненко М.Я. Щодо уніфікації бухгалтерського і податкового обліку // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. Частина I. Проблеми адаптації бухгалтерського обліку АПК України до міжнародних правил та вимог – К.: Інститут аграрної економіки, 2003. – С.9.
2. Звернення Економічної ради, Українського союзу промисловців і підприємців щодо проекту Податкового кодексу України // <http://www.uspp.org.ua/recent/152.html>
3. Кирилюк О.Ф. Проблеми бухгалтерського обліку, пов'язані із податковим законодавством, та шляхи їх вирішення // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. Частина I. Проблеми адаптації бухгалтерського обліку АПК України до міжнародних правил та вимог/ За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненка, В.М. Жука. – К.: Інститут аграрної економіки, 2003. – С.78-79.
4. Ковальчук О.В. Гармонізація бухгалтерської і податкової методики обліку оподаткованого прибутку // Економіка та держава. - №3. - 2008. - С.42.
5. Ловінська Л., Облік податкових різниць у системі реєстрів журнальної форми/ Л. Ловінська, О. Білоусова// Бухгалтерський облік і аудит. - №4.- 2004. – С.7.
6. Обговорення Податкового кодексу у засобах масової інформації // http://www.chp.com.ua/index.php?code=8709&show_all=YES
7. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28 грудня 1994 року N 334/94-ВР (в редакції Закону від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
8. Податковий кодекс // <http://www.minfin.gov.ua>.

Е.Шелковникова

Налоговые разницы в разрезе затрат как основа формирования налогооблагаемой прибыли

В статье исследовано и проанализировано новый порядок определения затрат с целью формирования налоговой отчетности на основе данных учета и финансовой отчетности. Обобщено временные и постоянные разницы между данными налоговой и финансовой отчетности в разрезе затрат, что является основой для формирования декларации о прибыли предприятий.

E. Shelkovnikova

Tax differences in a cut of expenses as a basis of formation of taxable profit

In the article investigational and analysed new order of determination of expenses with the purpose of forming of the tax accounting on the basis of information of account and financial reporting. The temporal are

generalized and permanent differences between information of the tax and financial accounting in the cut of expenses, that is basis for forming of declaration about the income of enterprises.

Одержано 29.09.11

УДК 657.4

О.М.Черновол, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Особливості формування собівартості на підприємствах олійножирової промисловості

Запропоновано особливий підхід до побудови системи обліку витрат на виробництво для підприємств олійножирової промисловості, сутність якого полягає у формуванні сировинної собівартості. В зв'язку з цим розроблена процедура її формування.

олійножирова промисловість, сировинна собівартість, прямі матеріальні витрати

Управління витратами слід розглядати як один із провідних напрямів економічної політики підприємства. Передумовою прийняття своєчасного і ефективного управлінського рішення є інформаційна система, яка базується на раціональній системі обліку витрат. Формування такої системи безпосередньо пов'язано з оптимізацією методів та організації обліку витрат на виробництво із врахуванням технологічних та економічних особливостей кожного окремого підприємства, галузі.

Представники західної та вітчизняної економічної науки досить вичерпно розглянули теоретичні проблеми щодо обліку та контролю витрат виробництва. Серед них можна виділити як зарубіжних економістів Р. Адамс, К. Друрі, Б. Нідлз так і вітчизняних М.В. Кужельний, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко. Разом з тим окремі питання обліку і контролю витрат виробництва потребують більш поглибленого вивчення і розробки з урахуванням специфіки підприємств олійножирової промисловості.

Особливості в обліку олійножирових підприємств вимагають специфічного підходу до формування системи витрат у досліджуваній галузі. Тому, метою даної статті є дослідження структури собівартості продукції олійножирових підприємств та розробка процедури її формування.

Однією з основних умов підвищення ефективності олійножирового виробництва є оптимізація (удосконалення) обліку витрат на виробництво та собівартості продукції.

Головними передумовами удосконалення обліку витрат в олійножировій промисловості, на наш погляд, є:

- Врахування галузевих особливостей для побудови системи обліку та контролю витрат.
- Визначення ознак раціональної класифікації витрат.
- Вдосконалення методів обліку та розподілу витрат.
- Визначення особливостей обліку прямих, непрямих витрат і зведеного обліку витрат в олійножировій промисловості.
- Рівень автоматизації обліку підприємств олійножирової промисловості.